

Το Άτομο και η Κοινωνία

Η συγκεκριμένη θεματική ολοκληρώνεται σε 4 ενότητες, οι οποίες παρατίθενται στη συνέχεια:

Ενότητα α': Η οικογένεια

- Κεφάλαιο 1ο: Η οικογένεια, τα μέλη της και οι μεταξύ τους σχέσεις
Κεφάλαιο 2ο: Ρόλοι, δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας
Α. Η μορφή της οικογένειας
Β. Ρόλοι και οργάνωση
Γ. Δικαιώματα και υποχρεώσεις
Κεφάλαιο 3ο: Δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένεια

Ενότητα β': Το Εκπαιδευτικό Σύστημα

- Κεφάλαιο 1ο: Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σχολείο
Κεφάλαιο 2ο: Ένα σχολείο για όλους

Ενότητα γ'. Η Εκκλησία

- Κεφάλαιο 1ο: Η εκκλησία της Ελλάδος
Κεφάλαιο 2ο: Άλλα θρησκευόμενα στην Ελλάδα

Ενότητα δ': Οργάνωση κοινωνικής και πολιτικής ζωής

- Κεφάλαιο 1ο: Οι Δήμοι και οι Κοινότητες στην Ελλάδα
Κεφάλαιο 2ο: Οργάνωση – Διοίκηση των Δήμων και Κοινοτήτων
Κεφάλαιο 3ο: Οι εκλογές στο Δήμο
Κεφάλαιο 4ο: Η οικονομική οργάνωση των Δήμων
Κεφάλαιο 5ο: Οργανωμένες ομάδες – Σύλλογοι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Η οικογένεια, τα μέλη της και οι μεταξύ τους σχέσεις

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να αντιληφθούν ότι η **οικογένεια** είναι η πρωταρχική κοινωνική ομάδα που αποτελείται από άτομα – μέλη διαφορετικού φύλου, ηλικίας και ενδιαφερόντων.
- Να κατανοήσουν ότι μεταξύ των μελών της οικογένειας αναπτύσσονται σχέσεις **αγάπης, φροντίδας, αλληλοβοήθειας και αλληλεπίδρασης**.
- Να εκτιμήσουν τη σημασία της οικογένειας για το **άτομο** και την **κοινωνία**.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή τα σκίτσα που παρουσιάζουν μια οικογένεια στο σπίτι και μια οικογενειακή συγκέντρωση την ημέρα του Πάσχα, ξεκινά η συζήτηση για τα μέλη της οικογένειας και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Μέσα από το κείμενο γίνεται αναφορά στις σχέσεις, στους δεσμούς συγγένειας, στην αλληλοβοήθεια και στη συνεργασία, στην αλληλεπίδραση και στην αλληλεξάρτηση μεταξύ των μελών της οικογένειας.

Μπορεί να γίνει αναφορά στο γεγονός ότι στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες, όπως η δική μας, υπάρχουν δυο είδη γάμου, ο θρησκευτικός και ο πολιτικός. Η Πολιτεία έχει θεσπίσει νόμους για την προστασία της οικογένειας. Ένας γάμος πραγματοποιείται όταν οι μελλοντικοί ενήλικιωθούν, δηλαδή είναι πάνω από 18 χρόνων. Ο πολιτικός γάμος τελείται στο Δημαρχείο από το δήμαρχο ή εκπρόσωπο του δημάρχου, που έχει σχετική άδεια με την παρουσία μαρτύρων. Ο θρησκευτικός τελείται στην εκκλησία από τον ιερέα. Κάθε λαός έχει διαφορετικά ήθη και έθιμα σχετικά με το γάμο. Πάντως για όλους τους ανθρώπους, σε όποιο πολιτισμό κι αν ανήκουν, ο γάμος ενός ζευγαριού αποτελεί ένα σπουδαίο γεγονός.

Ακολουθούν πληροφορίες για τις ανάγκες που ικανοποιεί η οικογένεια, οι οποίες αποδεικνύουν και τη σημασία της οικογένειας για το άτομο και την κοινωνία.

Οι μαθητές, επίσης, αναπτύσσουν κατά τη συζήτηση συγκεκριμένα επιχειρήματα, για να στηρίξουν τη θέση ότι η οικογένεια έχει εξαιρετική σημασία για το άτομο, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο. Δίνεται, έτσι, αφορμή για αξιοποίηση του δίπολου διαθεματικών εννοιών «άτομο – σύνολο». Είναι φανερό ότι εδώ αξιοποιείται και το δίπολο «ομοιότητα – διαφορά» (Φ.Ε.Κ., τεύχος Β΄, αρ. φύλλου 304/13-3-2003, Παράρτημα τόμος Β΄, σελ. 4371).

Με τη σύντομη δραστηριότητα που ακολουθεί μπορεί να επεκταθεί η συζήτηση σχετικά με τα μέλη της οικογένειας, τις κοινές τους δραστηριότητες και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Δραστηριότητα

Η αντίστοιχη δραστηριότητα στο βιβλίο του μαθητή έχει στόχο να βοηθήσει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη σπουδαιότητα των ομαλών σχέσεων μέσα σε μια οικογένεια. Αναλαμβάνοντας ρόλους και παίζοντας το σενάριο θα αντιληφθούν την έννοια της **αλληλεγγύης** και της **συνπαράστασης**.

Επιπλέον δραστηριότητες

Δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο τέλος της συγκεκριμένης ενότητας:

1. Οι μαθητές μπορούν να συλλέξουν πληροφορίες από τα βιβλία της **Ιστορίας** για την καθημε-

ρινή ζωή των οικογενειών στις διάφορες εποχές. Δίνεται έμφαση στην **ανάγκη δημιουργίας οικογένειας**.

2. Για τη διαθεματική διασύνδεση του κεφαλαίου με το γλωσσικό μάθημα, γίνεται παραπομπή στα κείμενα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων «**Με λογισμό και μ' όνειρο**», Ε' και ΣΤ' Δημοτικού. Ενδεικτικά αναφέρονται τα κείμενα: Λότη Πέτροβιτς – Ανδρουτσοπούλου, *Η μαμά μας η θάλασσα*, σελ. 95-98 και Ι. Δ. Ιωαννίδης, *Το κανκασιανό παραμύθι*, σελ. 99-101.

Αξιολόγηση

Η επίτευξη των στόχων του κεφαλαίου και η δραστηριοποίηση των μαθητών μπορεί να ελεγχθεί με:

- Την παρατήρηση της συμμετοχής των μαθητών σε όλη τη διαδικασία του μαθήματος.
- Διερευνητικές ερωτήσεις.
- Την εκτέλεση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων του βιβλίου του μαθητή (ατομικών – ομαδικών).
- Την εκτέλεση ασκήσεων από το λογισμικό του μαθήματος, όπου παρέχεται και δυνατότητα αξιολόγησης.

Παρατηρήσεις

- Με την αξιολόγηση παρέχεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να διαπιστώσει τυχόν αδυναμίες και ελλείψεις για επανατροφοδότηση της διδασκαλίας του.
- Διαπιστώνει, επίσης, την προσπάθεια και την πρόοδο του κάθε μαθητή σε σχέση με την προηγούμενη γνώση του.
- Οι παραπάνω τρόποι αξιολόγησης θεωρούνται τεχνικές που μπορούν να εφαρμοστούν σε όλα τα κεφάλαια, γι' αυτό δεν θα επαναλαμβάνονται στα επόμενα. Θα αναφέρονται μόνο οι επιπλέον τεχνικές αξιολόγησης.
- Μετά την ολοκλήρωση κάθε ενότητας, ο έλεγχος γίνεται και με τη συμπλήρωση των φύλλων αξιολόγησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Ρόλοι, δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας

(Το κεφάλαιο αυτό θα διδαχθεί σε **δύο** διδακτικές ώρες)

Για τους στόχους του μαθήματος, καθώς και για την αξιολόγησή του, παραπέμπουμε στο **ενδεικτικό διάγραμμα διδασκαλίας** (σελ. 16-17). Εδώ θα αναφερθούμε στη διεξαγωγή του μαθήματος, στις δραστηριότητες και στις επιπλέον δραστηριότητες.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Α. Η μορφή της οικογένειας

Πριν τη συζήτηση σχετικά με τους ρόλους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών μιας οικογένειας, κρίνεται σκόπιμο να προηγηθεί αναφορά στις μορφές της οικογένειας στη σύγχρονη κοινωνία.

Με **αφορμή τις εικόνες** και το κείμενο που ακολουθεί, γίνεται συζήτηση για τις μορφές της οικογένειας.

Μορφές οικογένειας που μπορούν να αναφερθούν είναι:

Πυρηνική: η οικογένεια, την οποία αποτελούν οι δυο γονείς (πατέρας–μητέρα) με τα ανήλικα παιδιά τους. Αυτή είναι και ο επικρατέστερος **τύπος της ελληνικής οικογένειας σήμερα**.

Μονογονεϊκή: η οικογένεια, την οποία αποτελούν τα παιδιά που ζουν με έναν από τους δυο γονείς (είτε τον πατέρα είτε τη μητέρα) λόγω διάστασης, διαζυγίου ή θανάτου του ενός. Μονογονεϊκή οικογένεια μπορεί, επίσης, να προκύψει, όταν η μητέρα αποκτά παιδί εκτός γάμου.

Πολύτεκνη: η οικογένεια την οποία αποτελούν οι γονείς και τα παιδιά τους, τα οποία είναι πάνω από τρία. Πρόκειται για οικογένεια με πολλά τέκνα.

Επανασυγκροτημένη: η οικογένεια που σχηματίζεται με ένα δεύτερο γάμο. Όταν, δηλαδή, δυο άνθρωποι εισέρχονται σε νέο γάμο και δημιουργούν νέα οικογένεια, στην οποία περιλαμβάνονται και τα παιδιά τους από τον προηγούμενο γάμο (αν υπάρχουν).

Διευρυμένη: η οικογένεια, η οποία αποτελείται από τους γονείς, τα παιδιά, τους παππούδες, τις γιαγιάδες, τους θείους, τις θείες, τα ξαδέλφια και μένουν όλοι μαζί. Υπάρχει, βέβαια, και η **πολυπολιτισμική** οικογένεια, όταν για παράδειγμα ένας Έλληνας ή μια Ελληνίδα συνάψει γάμο με άτομο άλλης εθνότητας και άλλου πολιτισμού (Γερμανό, Αμερικανό, Ρώσο, Αγγλίδα, κτλ). Η πολυπολιτισμική οικογένεια είναι μια μορφή οικογένειας, που συναντάται στις μέρες μας, χωρίς να αποτελεί, βέβαια, ξεχωριστό τύπο οικογένειας.

Β. Ρόλοι και οργάνωση

Με βάση την ερώτηση της Ειρήνης, το κείμενο που ακολουθεί και τη συζήτηση που διεξάγεται στην τάξη για τους ρόλους και την οργάνωση της οικογένειας, προσδιορίζονται μερικά από τα **βασικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικογένειας**: η φροντίδα και η ευθύνη των γονέων για τα παιδιά, η συνεργασία και η συνύπαρξη μέσα στην οικογένεια. Ζητείται από τους μαθητές να αναφερθούν και σε άλλα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικογένειας, όπως στη φροντίδα των παιδιών για τους ηλικιωμένους γονείς, των αδελφών για τις αδελφές, των μεγαλύτερων παιδιών για τα μικρότερα κτλ.

Η συζήτηση συνεχίζεται με τους μαθητές για τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα μέλη των δικών τους οικογενειών και συμπληρώνεται ο σχετικός πίνακας.

Γ. Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Αρχίζοντας από το **διάλογο των ηρώων** και το κείμενο που ακολουθεί, συζητούμε με τους μαθητές για τους κανόνες της οικογενειακής ζωής και τα **δικαιώματα** και τις **υποχρεώσεις** των μελών της οικογένειας που απορρέουν από αυτούς. Στη συνέχεια τα παιδιά καλούνται να συμπληρώσουν τον πίνακα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που έχουν τα ίδια μέσα στην οικογένειά τους.

Δραστηριότητα

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα ως **παιχνίδι ρόλων** έχει στόχο να προβληματίσει τα παιδιά σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ των μελών μιας οικογένειας και τον τρόπο με τον οποίο αυτές οι σχέσεις μπορούν να βοηθήσουν στη λύση καθημερινών προβλημάτων (π.χ. οι γονείς έχουν ανάγκη από ξεκούραση, ενώ τα παιδιά μαλώνουν). Αν όμως οι δεσμοί μεταξύ των μελών μιας οικογένειας είναι αρκετά ισχυροί, τέτοιου είδους μικροπροβλήματα μπορούν να ξεπεραστούν γρήγορα και εύκολα με τη συζήτηση και την εφαρμογή κάποιων κανόνων που όλοι σέβονται μέσα στην οικογένεια. Είναι μια κατάσταση που απαντάται συχνά σε μια οικογένεια και τα παιδιά μπορεί να βιώνουν παρόμοιες καταστάσεις αρκετά συχνά.

Επιπλέον δραστηριότητες

1. Τα μέλη της οικογένειάς σου συμφώνησαν να κάνεις πάρτι στα γενέθλιά σου. Η μαμά σου θα κάνει τα ψώνια. Σου ζήτησε να της δώσεις τον κατάλογο με τα προϊόντα που θα ήθελες και να υπολογίσεις πόσο κοστίζουν. Ετοίμασε τον κατάλογο με τα προϊόντα, τις τιμές και τη συνολική δαπάνη. Σε αυτή τη δραστηριότητα είναι απαραίτητη η συμβολή των **Μαθηματικών**, καθώς οι μαθητές καλούνται να ασχοληθούν με τον προϋπολογισμό των εξόδων για το πάρτι. Τα παιδιά με βιωματικό τρόπο κατανοούν το ρόλο που μπορούν να παίξουν ως μέλη της οικογένειας και τις ευθύνες που μπορούν να αναλάβουν. Παράλληλα, η δραστηριότητα μπορεί να αξιοποιηθεί και προς την κατεύθυνση της **Αγωγής του Καταναλωτή**, καθώς τα παιδιά μέσα στις ομάδες τους ενθαρρύνονται να συζητήσουν ποια προϊόντα είναι πραγματικά απαραίτητα και σε ποιες ποσότητες.

2. Αναζήτηση λογοτεχνικών κειμένων ή άρθρων (βιβλιοθήκη, Internet) που σχετίζονται με τη σύγχρονη ελληνική οικογένεια.

Επιχειρείται **διαθεματική προσέγγιση μέσω του βιβλίου της Γλώσσας**, αλλά και της ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας. Οι μαθητές διαβάζουν εξωσχολικά βιβλία και ανακαλύπτουν με αυτόν τον τρόπο και άλλες πηγές γνώσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται τα παρακάτω: **Γαλάτειας Γρηγοριάδου – Σουρέλη, «Παιχνίδι χωρίς κανόνες», Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσπούλου, «Στο τιμεντένιο δάσος»**. Για τη διασύνδεση του κεφαλαίου με το Γλωσσικό μάθημα, γίνεται παραπομπή στα κείμενα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων **«Με λογισμό και μ' όνειρο»**, Ε' και ΣΤ' Δημοτικού: Μάνος Κοντολέων, *Αποκριάτικη ιστορία*, σελ. 90-94 και Ναζίμ Χικμέτ, *Νανούρισμα*, σελ. 88-89.

Αξιολόγηση

Η επίτευξη των στόχων του κεφαλαίου και η δραστηριοποίηση των μαθητών μπορεί να ελεγχθεί με:

1. Την παρατήρηση της συμμετοχής των μαθητών σε όλη τη διαδικασία του μαθήματος.
2. Διερευνητικές ερωτήσεις.
3. Την εκτέλεση και τον έλεγχο των δραστηριοτήτων του βιβλίου του μαθητή (ατομικών – ομαδικών).
4. Την εκτέλεση ασκήσεων από το λογισμικό του μαθήματος, όπου παρέχεται και δυνατότητα αξιολόγησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένεια

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να αντιληφθούν τις αξίες **της συνύπαρξης και της συνεργασίας** μεταξύ των μελών της οικογένειας.
- Να κατανοήσουν τα προβλήματα που υπάρχουν σε μια οικογένεια.
- Να διακρίνουν τους **κανόνες συμπεριφοράς** από τους **νόμους**.
- Να αποδέχονται τη **διαφορετικότητα** του άλλου, αλλά και να την αντιμετωπίζουν κριτικά.
- Να κατανοήσουν οι μαθητές μέσα από το συγκεκριμένο μάθημα, γιατί υπάρχουν **νόμοι**, που προστατεύουν το **θεσμό του γάμου και της οικογένειας**.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή τον προβληματισμό που εισάγουν τα σκίτσα και το κείμενο, γίνεται αναφορά στις **δυσκολίες** που μπορεί να υπάρχουν σε κάθε οικογένεια. Στη συνέχεια, μετά από τη συζήτηση και την καταγραφή των **καθημερινών προβλημάτων** μιας οικογένειας, γίνεται αναφορά στις αιτίες τους.

Επισημαίνεται ότι η οικογένεια οργανώνεται με βάση ορισμένους **κανόνες** προκειμένου να δοθεί η δυνατότητα στα μέλη της να ασκήσουν τους ρόλους τους.

Στη συνέχεια, με αφορμή το σενάριο που ακολουθεί, συζητούνται τα **προβλήματα**, που ενδέχεται να διαταράξουν την ομαλή λειτουργία της οικογένειας. Αυτά μπορεί να οφείλονται σε **ενδογενείς** παράγοντες (ασθένεια μέλους οικογένειας, οικογενειακή βία, οικονομικοί παράγοντες, θάνατος μέλους οικογένειας κτλ.) ή σε **εξωγενείς** παράγοντες (ανεργία, ναρκωτικά, ρατσισμός, ξενοφοβία κτλ.). Μπορεί, επίσης, να σχετίζονται με οικογενειακές **ανάγκες** (ψυχαγωγία, ώρες κοινής ησυχίας, κοινωνικές δραστηριότητες των μελών κτλ.) ή με **υποχρεώσεις και δικαιώματα** (καθαριότητα, ένδυση, διατροφή κτλ.).

Θα μπορούσε ίσως ο εκπαιδευτικός να συζητήσει για τις **διαφορές των κανόνων** που θέτει η οι-

κογένεια από τους νόμους (διαφορετική η υποχρεωτικότητα, η έκταση εφαρμογής, η ισχύς, οι συνέπειες κτλ.), για να καταλάβουν οι μαθητές τη σημασία που έχει η **αποδοχή και ο σεβασμός των κανόνων και των νόμων** και να αντιληφθούν **τις ηθικές αξίες** της οικογένειας.

Σε αυτό το σημείο μπορεί να γίνει μια σύντομη αναφορά στο **Οικογενειακό Δίκαιο**.

Το **Οικογενειακό Δίκαιο** είναι το **σύνολο των κανόνων του Κράτους**, που αναφέρονται στο θεσμό της οικογένειας. Αποτελείται από διάφορα **άρθρα**, που ρυθμίζουν τη **μνηστεία (τον αρραβώνα), την τέλεση του γάμου, την άδεια γάμου, το διαζύγιο, τη συγγένεια, τις σχέσεις γονέων και τέκνων, την υιοθεσία κ.ά.** Αναφέρουμε **χαρακτηριστικά το παρακάτω άρθρο:**

Άρθρο 1507

Γονείς και τέκνα οφείλουν αμοιβαία μεταξύ τους βοήθεια, σποργή και σεβασμό.

Με αφορμή τη δραστηριότητα του κειμένου, συζητάμε για τη συμπεριφορά των μελών της οικογένειας τονίζοντας ότι **κάθε μέλος μιας οικογένειας οφείλει να σέβεται τους άλλους.**

Ο εκπαιδευτικός αξιοποιώντας το **λογισμικό** που συνοδεύει το βιβλίο, κάνει αναφορά στη **Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του παιδιού** (που θα εξετάσουμε σε επόμενο κεφάλαιο) και συζητά με τους μαθητές τα δικαιώματά τους ως μέλη της οικογένειάς τους.

Δραστηριότητα

Σε αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές μέσα από τη συζήτηση, βιώνουν τα προβλήματα που μπορεί να υπάρχουν σε μια οικογένεια. Με διαλογική συζήτηση των μελών μιας οικογένειας αποφασίζεται ο τρόπος με τον οποίο θα αντιμετωπιστεί το πρόβλημα και αναζητείται η καλύτερη λύση.

Τονίζεται επίσης η σημασία της **συνεργασίας** στην οικογένεια και ο **σεβασμός** της προσωπικότητας του άλλου. Επιδιώκεται δηλαδή, ο προσδιορισμός των ρόλων των μελών της ελληνικής οικογένειας, καθώς και οι έννοιες της αλληλοκατανόησης, του αλληλοσεβασμού και της αλληλοβοήθειας.

Επιπλέον δραστηριότητες

1. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, συζητούν και καταγράφουν καταστάσεις που δημιουργούν προβλήματα μέσα στην οικογένεια. Με αυτή τη δραστηριότητα επιδιώκεται μέσα από τη συζήτηση και την καταγραφή, η **βιοματική προσέγγιση** των προβλημάτων που υπάρχουν σε μια οικογένεια.
2. Με βάση το λογισμικό της τάξης (CD –ROM) γίνεται αναφορά σε επίκαιρα θέματα ή προβλήματα της καθημερινής ζωής επιδιώκοντας με την επίλυσή τους την ανάπτυξη συγκεκριμένων **στάσεων** των μαθητών. Για παράδειγμα: «Μένεις στον 4^ο όροφο μιας πολυκατοικίας και ενοχλείς με τη συμπεριφορά σου τους ενοίκους του 3^{ου} ορόφου. Τι θα κάνεις, για να σταματήσουν τα παράπονα αυτών των ανθρώπων;».

Αξιολόγηση

Με τη **μορφή διαλόγου ή με συνεργατικές δραστηριότητες** που επιτρέπουν και την αλληλεπίδραση των μαθητών, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ελέγξει αν οι μαθητές κατανόησαν ότι μια οικογένεια που λειτουργεί με βάση το σεβασμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων, μπορεί να επιλύει τα προβλήματα που ανακύπτουν. Ο εκπαιδευτικός στηρίζεται στις δραστηριότητες της ενότητας και στη συζήτηση με τους μαθητές.

Κεφάλαιο 1ο: Το εκπαιδευτικό σύστημα και το σχολείο

Πριν ασχοληθούμε με το εκπαιδευτικό σύστημα και τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, καλό θα είναι να τονίσουμε **την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης και τα οφέλη της για τον άνθρωπο.**

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να αναζητήσουν οι μαθητές στοιχεία σχετικά με **τη διάθροψη του Ελληνικού Εκπαιδευτικού Συστήματος**. Παράλληλα να αναζητήσουν στοιχεία για εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών και να τα συγκρίνουν με το ελληνικό.
- Με τη σύγκριση επιδιώκεται να εκτιμήσουν τη **σημασία της δωρεάν και υποχρεωτικής εκπαίδευσης**, να αναγνωρίσουν την εκπαίδευση ως βασικό **αγαθό και δικαίωμα του παιδιού** και να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στην εκπαίδευση και την παιδεία γενικότερα.
- Να αναπτύξουν την ικανότητά τους να διαβάζουν και να επεξηγούν **σχηματικές παραστάσεις**.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή το **διάλογο** των ηρώων και τα θέματα προς συζήτηση, συζητάμε στην τάξη για **την εκπαίδευση ως αξία**. Αναδεικνύεται έτσι η σημασία της και η ανάγκη ύπαρξης ενός οργανωμένου **εκπαιδευτικού συστήματος**, καθώς και η αξία της **υποχρεωτικής και δωρεάν εκπαίδευσης**, που είναι κατοχυρωμένη από το **Σύνταγμα**. Επίσης, οι μαθητές προβληματίζονται για το μέλλον των παιδιών που δεν πηγαίνουν σχολείο. Κατά την κρίση του εκπαιδευτικού μπορεί να γίνει αναφορά και στο παρακάτω **άρθρο του Συντάγματος**, με το οποίο κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην εκπαίδευση και τονίζεται η σημασία της για το κράτος αλλά και για το κάθε άτομο ξεχωριστά.

Άρθρο 16

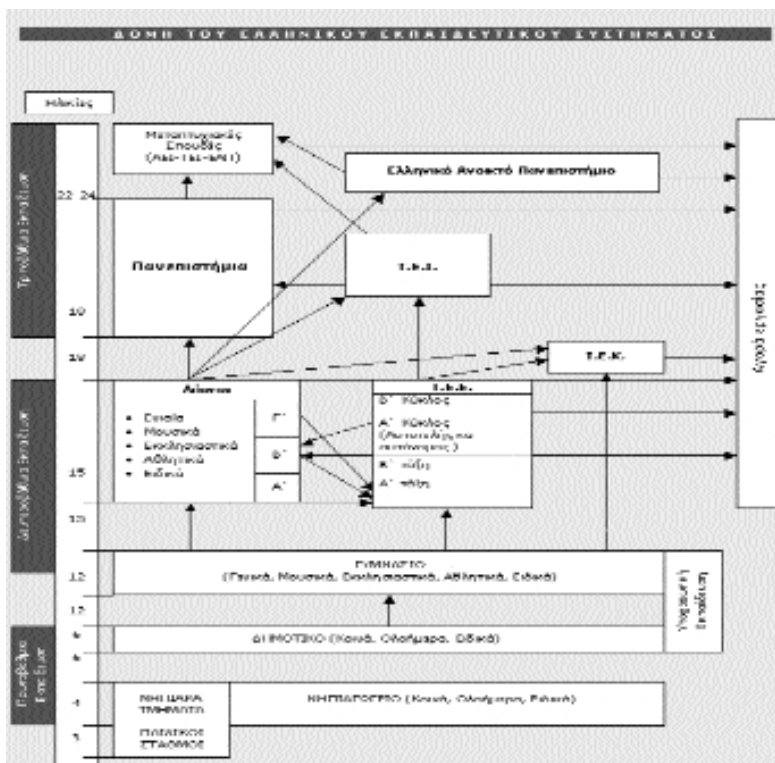
2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την πηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.
3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα.
4. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το Κράτος ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

Τονίζεται ότι η μόρφωση και η γνώση βοηθά κάθε άνθρωπο να γνωρίζει το περιβάλλον του. Σημασία έχει να κατανοήσει ο μαθητής **την αξία της μόρφωσης**.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η **διάθροψη του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος** και οι **εκπαιδευτικές βαθμίδες**.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να δείξει στους μαθητές τη **σχηματική παρουσίαση** του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος μέσα από την ιστοσελίδα του Υπ.Ε.Π.Θ. (www.yperth.gr).

Μπορεί επίσης να αναλύσει μαζί τους τις δυνατότητες που παρέχει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και τους διαφορετικούς δρόμους που μπορεί ο καθένας να ακολουθήσει ανάλογα με τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά του (Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός). Πιο αναλυτικά το εκπαιδευτικό μας σύστημα διακρίνεται:

(Πηγή: Ιστοσελίδα Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: www.yperth.gr)

Στην **προσχολική εκπαίδευση** που περιλαμβάνει τους παιδικούς σταθμούς, όπου φοιτούν τα παιδιά μέχρι 4 ετών. Η προσχολική αγωγή είναι εξαιρετικά σημαντική για την εξοικείωση του μικρού παιδιού με το σχολικό περιβάλλον και την ομαδική εργασία.

Στην **Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση** (1^η βαθμίδα) που περιλαμβάνει το **Νηπιαγωγείο**, το οποίο διαρκεί ένα χρόνο και είναι **υποχρεωτικό** και το **Δημοτικό σχολείο**, που διαρκεί **6 χρόνια** και είναι επίσης **υποχρεωτικό**.

Στη **Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** (2^η βαθμίδα) που περιλαμβάνει το Γυμνάσιο (Υποχρεωτική Δευτεροβάθμια) και το Ενιαίο Λύκειο ή τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.) ή Επαγγελματικές Σχολές (ΕΠΑ.Σ) - Επαγγελματικά Τεχνικά Λύκεια - (Μετα-υποχρεωτική Δευτεροβάθμια).

Στην **Τριτοβάθμια Εκπαίδευση** (3^η βαθμίδα) που περιλαμβάνει τα Πανεπιστήμια (Α.Ε.Ι.) και τα Ανώτατα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Τ.Ε.Ι.). Η εισαγωγή των φοιτητών σε αυτά τα ιδρύματα εξαρτάται από την επίδοσή τους σε εξετάσεις εθνικού επιπέδου. Επιπροσθέτως, στο **Ελληνο-ανοικτό Πανεπιστήμιο** (Ε.Α.Π.) οι φοιτητές γίνονται αποδεκτοί από **την ηλικία των 22 ετών**, μετά από κλήρωση.

Ιδιαίτερη αναφορά χρειάζεται να γίνει στη σημασία της **δεκάχρονης (10) υποχρεωτικής εκπαίδευσης και της δωρεάν παιδείας** σε όλες τις βαθμίδες. Συζητούνται προτάσεις από το υλικό που έφεραν οι μαθητές για την εκπαίδευση των παιδιών σε άλλες χώρες.

Παράλληλα, γίνεται αναφορά στα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών, μέσα από την παρουσίαση περιπτώσεων παιδιών από το εξωτερικό. Αξιοποιείται η έννοια του συστήματος, αλλά και της ομοιότητας - διαφοράς, καθώς γίνεται από τους μαθητές η σύγκριση των διαφόρων εκπαιδευτικών

συστημάτων. Οι μαθητές μπορούν να βρουν στοιχεία στο διαδίκτυο (Internet) από τις παρακάτω ιστοσελίδες:

- <http://library.thinkquest.org/10388/school.html> ,
- <http://reference.allrefer.com/country-guide-study/india/india44html>).

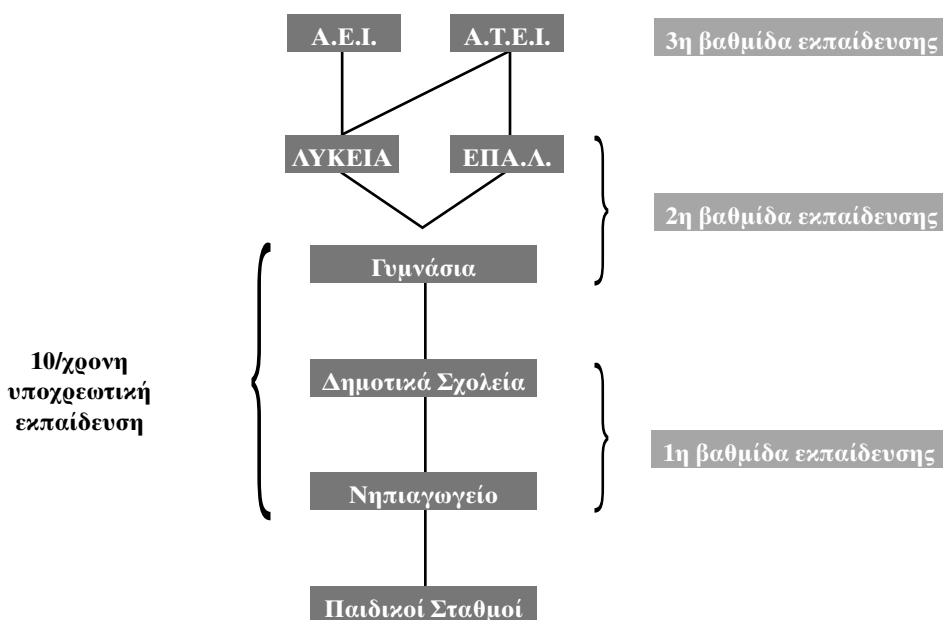
Γίνεται αναφορά στα **χαρακτηριστικά του συστήματος** (π.χ. ενιαίο σύνολο, αλληλεξάρτηση, αλληλεπίδραση, οργάνωση, δομή, κανόνες κτλ.). Οι μαθητές καλούνται να επισημάνουν αυτά τα χαρακτηριστικά τόσο στο εκπαιδευτικό σύστημα όσο και στην οικογένεια, η οποία αποτελεί σύστημα. Η συζήτηση θα επεκταθεί και σε άλλα συστήματα που έχουν γνωρίσει τα παιδιά σε άλλα μαθήματά τους (π.χ. γλωσσικό, αριθμητικό, ηλικιακό, οικοσύστημα κτλ.). Μπορεί, επίσης, ανάλογα με το επίπεδο, να επισημανθεί η **πολυσημία της έννοιας «σύστημα»** (π.χ. δουλεύει με σύστημα, οδικό σύστημα, κοινοβουλευτικό σύστημα, νέο σύστημα διδασκαλίας, τυφλό σύστημα, το έχει σύστημα να αργεί στη δουλειά του κ.ά.).

Δραστηριότητα

Με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα επιδιώκεται η **ενεργητική συμμετοχή των παιδιών και η ελεύθερη έκφρασή τους**. Ο στόχος είναι η εμπέδωση της οργάνωσης του **ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος**, αλλά και η αξιολόγηση των γνώσεων και των στάσεων των μαθητών σε σχέση με τα επαγγέλματα. Αν ο εκπαιδευτικός αποφασίσει να δείξει στα παιδιά τη **σηματική παρουσίαση του εκπαιδευτικού μας συστήματος**, μπορεί να επεκτείνει τη συζήτηση για το επάγγελμα που θα τα ενδιέφερε να ασκήσουν και την πορεία που θα ακολουθήσουν για την επίτευξη του στόχου τους. Σημαντικό είναι εδώ να αποφευχθεί η **δημιουργία προτύπων** σε σχέση με τα επαγγέλματα και να τονιστεί **ότι όλα τα επαγγέλματα είναι σημαντικά και χρήσιμα**.

Τα παιδιά θα βοηθηθούν από το σχεδιάγραμμα, που ακολουθεί:

Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Επιπλέον δραστηριότητες

1. Μπορούμε να αναζητήσουμε στοιχεία για τις **διαφορές και τις ομοιότητες** ανάμεσα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και σε εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών σε βιβλία, στο διαδίκτυο (βλέπε ιστοσελίδες στη διεξαγωγή του μαθήματος) ή από φίλους ή συμμαθητές που κατάγονται από άλλες χώρες. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αποβλέπει στη σύγκριση ξένων εκπαιδευτικών συστημάτων με το ελληνικό και προτείνεται να πραγματοποιηθεί **ως σχέδιο εργασίας** (Project). Αποτελεί αξιολογική δραστηριότητα με σκοπό την αξιοποίηση και την εμπέδωση των σχετικών εννοιών και της δομής του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.
2. Για τη διασύνδεση με το γλωσσικό μάθημα γίνεται παραπομπή στα κείμενα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων «**Με λογισμό και μ' όνειρο**», Ε' και ΣΤ' Δημοτικού, όπως Ζαν Ζακ Σεμπέ – Ρενέ Γκοισινύ, *Οι έλεγχοι*, σελ. 108-111 και Ευγενία Φακίνου, *Η Ασπραδενή στο νέο σχολείο της*, σελ. 115-119.

Αξιολόγηση

Ο εκπαιδευτικός με τις τεχνικές αξιολόγησης που προσφέρει το κάθε κεφάλαιο (δραστηριότητες) και με τις τεχνικές των ρόλων ή εργασιών σε ομάδες αξιολογεί το βαθμό δημιουργικής συμμετοχής των μαθητών και κατανόησης λειτουργίας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Με διερευνητικές ερωτήσεις σε μορφή διαλόγου διακρίνει αν επιτεύχθηκε ο στόχος, δηλαδή αν οι μαθητές κατανόησαν ότι η εκπαίδευση είναι βασικό αγαθό και δικαίωμα του κάθε παιδιού. Οι επιπλέον δραστηριότητες ενισχύουν τον εκπαιδευτικό στην αξιολόγηση του έργου του.

Κεφάλαιο 2ο: Ένα σχολείο για όλους

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να διαπιστώσουν οι μαθητές την αναγκαιότητα της ύπαρξης ενός θεσμικού πλαισίου για την Εκπαίδευση, με **νόμους** που ρυθμίζουν τη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία της.
- Να προσεγγίσουν την έννοια της **ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση** και να εκτιμήσουν τη σημασία της.
- Να διακρίνουν τρόπους με τους οποίους το κράτος μεριμνά για την εκπαίδευση **ειδικών ομάδων μαθητών**, που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες.
- Τέλος, να αποκτήσουν **στάση αποδοχής** απέναντι στα άτομα αυτών των κοινωνικών ομάδων.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή τη συζήτηση των δυο παιδιών από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες (τσιγγάνα, αλλοδαπός) γίνεται αναφορά στην αναγκαιότητα στήριξης των παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη φοίτησή τους στο σχολείο. Τονίζεται η **διαφορετικότητα του κάθε παιδιού** και στο κείμενο που ακολουθεί η **ειδική μέριμνα** που λαμβάνεται για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Α.μ.Ε.Ε.Α.). Επισημαίνεται η **ισότητα των ευκαιριών** στην εκπαίδευση για όλους και γίνεται αναφορά σε **Ειδικά σχολεία, σε Τμήματα Ένταξης, σε Τάξεις Υποδοχής**, κτλ. Βάση για όλη τη συζήτηση βέβαια θα αποτελέσει η αξία της εκπαίδευσης, όπως αυτή παρουσιάζεται στην **παράγραφο 2 του Άρθρου 16 του Συντάγματος**, που παρατίθεται στο βιβλίο του μαθητή.

Αναφερόμαστε σε όλες τις ομάδες (τσιγγάνοι, μετανάστες κτλ.), που παρουσιάζουν ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες και στον τρόπο, με τον οποίο αυτές αντιμετωπίζονται από το Κράτος.

Ο εκπαιδευτικός, θα μπορούσε να φωτοτυπήσει τα παρακάτω κείμενα και να τα μοιράσει σε αντίστοιχες ομάδες, προκειμένου να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο το κράτος στηρίζει την κάθε ομάδα πληθυσμού σε σχέση με τις εκπαιδευτικές τους ανάγκες.

Παραθέτουμε το αντίστοιχο Φ.Ε.Κ., που αφορά την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Παράλληλα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει το βασικό νόμο για τη δομή και λειτουργία της εκπαίδευσης (Ν. 1566/85).

ΦΕΚ Α'78/14.03.2000 ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ.2817/2000

Εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδουμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Άρθρο 1

Έννοια, σκοπός και καθεστώς

1. Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, κατά την έννοια του παρόντος, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων.
2. Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσοι:
 - α) Έχουν νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα.
 - β) Έχουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες) ή ακοής (κωφοί, βαρήκοοι).
 - γ) Έχουν σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπαιδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας.
 - δ) Έχουν προβλήματα λόγου και ομιλίας.
 - ε) Έχουν ειδικές δυσκολίες στη μάθηση, όπως δυσλεξία, δυσαριθμσία, δυσαναγνωσία.
 - στ) Έχουν σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης.
3. Στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες περιλαμβάνονται επίσης πρόσωπα νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας που δεν ανήκουν σε μία από τις προηγούμενες περιπτώσεις, αλλά έχουν ανάγκη από ειδική εκπαιδευτική προσέγγιση και φροντίδα για ορισμένη περίοδο ή για ολόκληρη την περίοδο της σχολικής ζωής τους. Οι μαθητές για τους οποίους δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις των παραγράφων 2 και 3, καθώς και οι μαθητές που για μόνο το λόγο ότι η μητρική τους γλώσσα δεν είναι ελληνική, εμφανίζουν μειωμένη σχολική επίδοση, δεν θεωρούνται άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.
[...]
6. Στα άτομα που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες παρέχεται ειδική εκπαίδευση, η οποία στο πλαίσιο των σκοπών της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης επιδιώκει ιδιαίτερα:
 - α) την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους,
 - β) τη βελτίωση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων, ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή επανένταξή τους στο κοινό εκπαιδευτικό σύστημα και η συμβίωση με το κοινωνικό σύνολο,
 - γ) την επαγγελματική τους κατάρτιση και τη συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία,
 - δ) την αλληλοσποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη.

7. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων λαμβάνονται μέτρα και παρέχονται υπηρεσίες στα παραπάνω άτομα ηλικίας έως 22 ετών σε όλες τις τάξεις των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται ιδίως η κατάρτιση και εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας, η χρησιμοποίηση διδακτικού υλικού και η χορήγηση οργάνων και λοιπού ειδικού εξοπλισμού και γενικά κάθε είδους διευκολύνσεις και εργονομικές διευθετήσεις. Στις υπηρεσίες περιλαμβάνονται ιδίως η διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών των ατόμων με ειδικές ανάγκες, η αξιολόγηση, η παιδαγωγική και ψυχολογική υποστήριξη, η φυσικοθεραπεία, η εργοθεραπεία, η αγωγή λόγου, η κοινωνική και συμβουλευτική εργασία, η μεταφορά και η μετακίνηση και κάθε άλλο μέτρο ή υπηρεσία που υποστηρίζουν την ισότιμη μεταχείριση των ατόμων με ειδικές ανάγκες: Όπου στις διατάξεις του παρόντος αναφέρεται διάγνωση, νοείται η διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών.

Δραστηριότητα

Πρόκειται για μια αξιολογική και εμπεδωτική δραστηριότητα, μέσα από την οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιολογήσει τις γνώσεις που απέκτησαν τα παιδιά από τη διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου. Προς διευκόλυνση του εκπαιδευτικού παραθέτουμε τις σωστές απαντήσεις:

1.α, 2.β, 3.γ, 4.α

Επιπλέον δραστηριότητες

1. Για τη διασύνδεση με το γλωσσικό μάθημα, γίνεται παραπομπή στα κείμενα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων «**Με λογισμό και μ' όνειρο**», Ε' και ΣΤ' Δημοτικού. Ενδεικτικά αναφέρονται τα κείμενα: Έλλη Αλεξίου, *Η Βαγγελίτσα*, σελ. 105-107, Παντελής Καλιότσος, *Νένα σακί μαλλιά*, σελ. 112-114, Φιλίπ Μπαρμπώ, *Η βιβλιοθήκη μας*, σελ. 120-122, Ελένη Σαραντίτη, *Οι φίλοι μας οι τσιγγάνοι*, σελ. 256-258.
2. Χωριζόμαστε σε ομάδες, συζητούμε και καταγράφουμε ομάδες πολιτών που έχουν ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες και αναζητούμε τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να ενισχυθεί η προσπάθειά τους να μορφωθούν. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα **αποβλέπει στη μελέτη προγραμμάτων για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και προτείνεται να πραγματοποιηθεί ως σχέδιο εργασίας (Project)**. Επίσης, είναι δυνατό να συνδεθεί με το μάθημα της Γλώσσας. Σχετικό υλικό υπάρχει στο **λογισμικό του μαθήματος**.

Αξιολόγηση

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιολογήσει με τις σχετικές δραστηριότητες, με **διάλογο ή με διερευνητικές ερωτήσεις** αν επιτεύχθηκε ο συναισθηματικός στόχος, δηλαδή αν οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν ως προς την έννοια «**Ένα σχολείο για όλους**». Τα παραδείγματα των παιδιών που παρατίθενται βοηθούν στην κατανόηση της ισότητας των ευκαιριών στην εκπαίδευση και με την καλλιέργεια των συμμετοχικών δραστηριοτήτων, ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν τα παιδιά ευαισθητοποιήθηκαν απέναντι στις ειδικές ομάδες μαθητών.

Κεφάλαιο 1ο : Η Εκκλησία της Ελλάδος

Με αφορμή το σχεδιάγραμμα, οδηγούμε τα παιδιά σε μια συζήτηση για τον **ανθρωπιστικό και κοινωνικό** ρόλο της εκκλησίας.

Στόχοι του μαθήματος

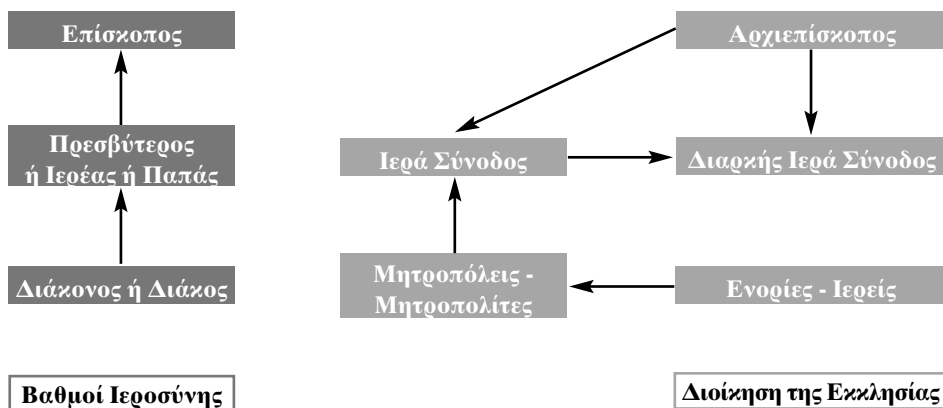
Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να προσεγγίσουν την έννοια «**Εκκλησία**» και να αντιληφθούν ποιοι την αποτελούν.
- Να ενημερωθούν για την **οργάνωση** (βαθμοί ιεροσύνης, διοικητικά όργανα, ιεραρχία), για τη **λειτουργία** (πνευματικό και κοινωνικό έργο) της Εκκλησίας και τη σχέση της με άλλους φορείς.
- Να αναγνωρίσουν την Εκκλησία ως θεσμό με ιδιαίτερο **ανθρωπιστικό ρόλο** και σημασία μέσα στην κοινωνία και να αποκτήσουν θετική στάση απέναντί της.
- Να αξιοποιήσουν τη διαθεματική έννοια του συστήματος, αφού και η Εκκλησία (κλήρος) μπορεί να θεωρηθεί ως **σύστημα**.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή τις εικόνες, γίνεται συζήτηση για το ρόλο της Εκκλησίας στην ελληνική κοινωνία. Στη συνέχεια τα παιδιά συμπληρώνουν προτάσεις για το ρόλο της εκκλησίας, όπως τον έχουν κατανοήσει. Με αυτή τη συζήτηση για το ρόλο της εκκλησίας οι μαθητές μπορούν να καταγράψουν το σοβαρό **κοινωνικό και πνευματικό έργο** της Εκκλησίας.

Κατόπιν, αποσαφηνίζεται ποιοι αποτελούν την εκκλησία, ποιοι είναι οι **βαθμοί ιεροσύνης** και διευκρινίζονται οι **εκκλησιαστικοί τίτλοι**.

Μπορεί, επίσης, να γίνει συζήτηση για το **άρθρο του Συντάγματος**, που αναφέρεται στη **θρησκεία της Ελλάδας**.

Ελληνικό Σύνταγμα

Άρθρο 3 - (Σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας)

1. Επικρατούσα θρησκεία στην Ελλάδα είναι η θρησκεία της Ανατολικής Ορθόδοξης Εκκλησίας του Χριστού. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας, που γνωρίζει κεφαλή της τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό, υπάρχει αναπόσπαστα ενωμένη δογματικά με τη Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινούπολης και με κάθε άλλη ομόδοξη Εκκλησία του Χριστού τηρεί απαρασάλευτα, όπως εκείνες, τους ιερούς αποστολικούς και συνοδικούς κανόνες και τις ιερές παραδόσεις. Είναι αυτοκέφαλη, διοικείται από την Ιερά Σύνοδο των εν ενεργεία Αρχιερέων και από τη Διαρκή Ιερά Σύνοδο που προέρχεται από αυτή και συγκροτείται όπως ορίζει ο Καταστατικός Χάρτης της Εκκλησίας, με τήρηση των διατάξεων του Πατριαρχικού Τόμου της κθ΄ (29) Ιουνίου 1850 και της Συνοδικής Πράξης της 4ης Σεπτεμβρίου 1928.
2. Το εκκλησιαστικό καθεστώς που υπάρχει σε ορισμένες περιοχές του Κράτους δεν αντίκειται στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου.
3. Το κείμενο της Αγίας Γραφής πρέπει αναλλοίωτο. Η επίσημη μετάφρασή του σε άλλο γλωσσικό τύπο απαγορεύεται χωρίς την έγκριση της Αυτοκέφαλης Εκκλησίας της Ελλάδας και της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας στην Κωνσταντινούπολη.

(Πηγή: Ιστοσελίδα της Βουλής των Ελλήνων: www.parliament.gr).

Δραστηριότητες

1. Σε αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές καλούνται να λύσουν ένα σταυρόλεξο. Οι ορισμοί είναι:
Οριζόντια 1. ΕΚΚΛΗΣΙΑ, 2. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, 3. ΕΝΟΡΙΑ, 4. ΣΥΝΟΔΟΣ
Κάθετα 1. ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ, 2. ΚΛΗΡΙΚΟΣ, 3. ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ, 4. ΙΕΡΑ, 5. ΙΕΡΕΑΣ
2. Σε ομάδες εργασίας οι μαθητές συζητούν και καταγράφουν πώς θα μπορούσαν και οι ίδιοι να βοηθήσουν στο έργο της εκκλησίας, παραθέτοντας τις προτάσεις τους. Σε αυτή τη δραστηριότητα αποφασίζουν να συμμετάσχουν στο φιλανθρωπικό έργο της εκκλησίας (μπορεί να γίνει αναφορά και στα κατηχητικά σχολεία). Με αυτόν τον τρόπο βιώνουν το κοινωνικό έργο της εκκλησίας και την προσφορά βοήθειας στους συνανθρώπους μας.
3. Επισκεπτόμαστε τον ναό της ενορίας μας και συζητούμε με τον ιερέα για τη **διοίκηση, τη δομή και τη λειτουργία της Εκκλησίας**. Μας ενημερώνει σχετικά με τον τρόπο λήψης των αποφάσεων στην Εκκλησία και τους φορείς με τους οποίους συνεργάζεται, για να πραγματοποιήσει το έργο της. Σε αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές διεξάγουν μια έρευνα με τη μέθοδο της συνέντευξης. Θα πρέπει πριν από την επίσκεψη στην ενορία, να έχουν προετοιμάσει τις ερωτήσεις. Τα αποτελέσματα της συνέντευξης συζητούνται στην τάξη και εξάγονται τα συμπεράσματα. Αξιοποιείται η διαθεματική έννοια του συστήματος, καθώς η εκκλησία με την οργάνωση, τη δομή και τους κανόνες της μπορεί να θεωρηθεί ως σύστημα, όπως διαπιστώθηκε και κατά τη σχετική συζήτηση.
Πρόκειται για μια δραστηριότητα, η οποία έχει σκοπό να βοηθήσει τα παιδιά με ευχάριστο τρόπο να χρησιμοποιήσουν **τις έννοιες**, που διδάχθηκαν στο συγκεκριμένο μάθημα.

Αξιολόγηση

Με διερευνητικές ερωτήσεις ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν τα παιδιά κατανόησαν τις βασικές έννοιες της εκκλησίας και την οργάνωσή της. Με τον διάλογο και τη βοήθεια των συμμετοχικών δραστηριοτήτων, αξιολογεί κατά πόσο οι μαθητές ευαισθητοποιήθηκαν από το φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο της εκκλησίας.

Κεφάλαιο 2ο: Άλλα θρησκευόμενα στην Ελλάδα

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να γνωρίσουν οι μαθητές την έννοια του όρου «**επικρατούσα θρησκεία**».
- Να αναφέρουν άλλες θρησκείες ή θρησκευτικά δόγματα που υπάρχουν στη χώρα μας.
- Να αναλύσουν την έννοια «**ανεξιθρησκία**» και να εκτιμήσουν τη σημασία της καθιέρωσής της.
- Να αναπτύξουν **στάσεις σεβασμού** απέναντι στον αλλόθρησκο και τον ετερόδοξο και γενικότερα απέναντι στο διαφορετικό.
- Να προσεγγίσουν τη θεμελιώδη / διαθεματική έννοια «**πολιτισμός**» με την επισήμανση ηθών, εθίμων και έργων τέχνης, που συνδέονται με τη θρησκευτική πίστη.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή το **διάλογο των ηρώων** και τις εικόνες που παρατίθενται, γίνεται αναφορά στις θρησκείες που υπάρχουν στη χώρα μας. Η Ελλάδα τείνει πλέον να γίνει μια **πολυπολιτισμική κοινωνία**. Με την αύξηση της μετανάστευσης τα τελευταία χρόνια έχουν έρθει στην πατρίδα μας πολλοί άνθρωποι από άλλες χώρες, που πιστεύουν σε άλλες θρησκείες, μονοθεϊστικές (Χριστιανισμός, Ιουδαϊσμός, Μωαμεθανισμός) και πολυθεϊστικές (Ινδουισμός). Αν υπάρχει στην τάξη κάποιου **παιδί αλλόθρησκο**, μπορεί να προκληθεί συζήτηση σχετικά με τη θρησκεία του. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη η αναφορά στο γεγονός ότι οι περισσότεροι Έλληνες είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι, όχι όμως όλοι. Στη Θράκη, για παράδειγμα, ζει η Μουσουλμανική μειονότητα, της οποίας τα μέλη πιστεύουν στο Μωαμεθανισμό.

Στη συνέχεια με αφορμή το κείμενο από την ιστορία της Ε΄ τάξης ο εκπαιδευτικός επιχειρεί ιστορική αναδρομή στη **θρησκευτική ελευθερία** θυμίζοντας στους μαθητές και την περίοδο των διαγωγμών. Συζητώντας θα κατανοήσουν ότι η **θρησκευτική ελευθερία** είναι σπουδαία κατάκτηση των προγόνων μας.

Το Ελληνικό Σύνταγμα κατοχυρώνει την ανεξιθρησκία, το δικαίωμα κάθε ανθρώπου να πιστεύει σε όποια θρησκεία επιθυμεί και να εκδηλώνει την πίστη του ελεύθερα. Απαγορεύεται, όμως, ο **προσηλυτισμός**, δηλαδή η προσπάθεια ενός ατόμου να επηρεάσει το θρησκευτικό συναίσθημα του άλλου, να μεταστρέψει την πίστη του και να αποδεχτεί μια άλλη θρησκεία.

Παραθέτουμε το **άρθρο 13 του Συντάγματος**, που σχετίζεται με τη θρησκευτική ελευθερία.

Άρθρο 13 - (Θρησκευτική Ελευθερία)

1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός.
2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.
3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας.
4. Κανένας δεν μπορεί, εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους.
5. Κανένας όρκος δεν επιβάλλεται χωρίς νόμο, που ορίζει και τον τύπο του.

(Πηγή: ιστοσελίδα: www.parliament.gr)

Ο εκπαιδευτικός δύναται να αναφερθεί και σε **δόγματα των διαφόρων θρησκειών**, όπως για παράδειγμα των **χριστιανών**, που μπορεί να είναι: **Ορθόδοξοι, Καθολικοί, Ευαγγελιστές** κτλ.

Κατά τη συζήτηση για τη θρησκεία, ως έκφραση **του πολιτισμού ενός λαού**, γίνεται αναφορά σε **ήθη, έθιμα και έργα τέχνης που συνδέονται με τη θρησκευτική πίστη** (εικόνες, αγάλματα κ.ά.).

Δραστηριότητα

Σε αυτήν τη δραστηριότητα επιδιώκεται να συγκεντρώσουν οι μαθητές στοιχεία και υλικό (από το διαδίκτυο, τον τύπο κ.ά.) για τις θρησκείες και ταυτόχρονα να αξιοποιηθούν **οι διαθεματικές έννοιες της ομοιότητας και της διαφοράς, αλλά και η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία**. Η δραστηριότητα προσφέρεται για την ανάπτυξη στάσης αποδοχής απέναντι σε άλλες θρησκείες και γενικότερα απέναντι στο διαφορετικό. Η συγκεκριμένη εργασία δημοσιεύεται είτε στην εφημερίδα της τάξης είτε στην εφημερίδα του σχολείου. Σχετικό υλικό μπορούν να αντλήσουν οι μαθητές από το **βιβλίο των Θρησκευτικών** και στο **λογισμικό** του μαθήματος.

Επιπλέον δραστηριότητες

1. Για τη διαθεματική διασύνδεση της ενότητας με το γλωσσικό μάθημα γίνεται παραπομπή στα κείμενα από το Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων «**Με λογισμό και μ' όνειρο**», Ε' και ΣΤ' Δημοτικού. Ενδεικτικά αναφέρονται: Ειρήνη Μάρρα, *Τα Χριστούγεννα του Τα Κι Κο*, σελ. 164-167 και Γρηγόριος Ξενόπουλος, *Τα κόκκινα αυγά*, σελ. 175-177.
2. Στη Στ' τάξη ενός δημοτικού σχολείου, κατά τη διδασκαλία της ενότητας που αναφέρεται στη Χριστιανική αγάπη, ο Μωχάμετ, που είναι μουσουλμάνος, αποφάσισε να παραμείνει στην τάξη και άκουγε με πολύ ενδιαφέρον. Στο τέλος σήκωσε το χέρι του και δήλωσε ότι η αγάπη είναι στοιχείο που και η δική του θρησκεία προτάσσει. Συζητούμε και για άλλα κοινά στοιχεία μεταξύ των διαφόρων θρησκειών, όπως η ευσέβεια και η ειρήνη.
3. Υπάρχει στην τάξη μαθητής, που πιστεύει σε άλλη θρησκεία; Συζητάμε για τους κανόνες της δικής του θρησκείας. Σε αυτήν τη δραστηριότητα αξιοποιείται η παρουσία του αλλόθρησκου μαθητή, ο οποίος μπορεί να αναφερθεί σε συνήθειες, σχετικές με τη θρησκεία του. Αξιοποιείται η διαθεματική έννοια του πολιτισμού μέσα από τον καθημερινό τρόπο ζωής και τη συμπεριφορά των ανθρώπων. Με τη συζήτηση αξιολογείται και η στάση των μαθητών απέναντι σε άλλα θρησκευόμενα.

Αξιολόγηση

Με συμμετοχικές δραστηριότητες, με διάλογο και διερευνητικές ερωτήσεις μπορεί ο εκπαιδευτικός να αξιολογήσει τις δεξιότητες των μαθητών, τις στάσεις και τις αξίες που έχουν διαμορφώσει απέναντι σε άλλα θρησκευόμενα. Διαπιστώνει, επίσης, αν κατανόησαν ότι υπάρχουν κοινά στοιχεία μεταξύ των διαφόρων θρησκειών και αν ευαισθητοποιήθηκαν.

Κεφάλαιο 1ο: Οι Δήμοι και οι Κοινότητες στην Ελλάδα

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να αντιληφθούν ότι η χώρα μας είναι **οργανωμένη** σε δήμους και κοινότητες.
- Να κατανοήσουν την αναγκαιότητα της ανακατανομής των δήμων και κοινοτήτων, σύμφωνα με το σχέδιο **«Καποδίστριας»**.
- Να αποσαφηνίσουν τις έννοιες **«δήμος»** και **«κοινότητα»**.
- Να αξιοποιήσουν τις διαθεματικές έννοιες **ομοιότητα - διαφορά** συγκρίνοντας τα είδη των δήμων.
- Να αξιοποιήσουν και τις έννοιες του **χώρου - χρόνου**, μελετώντας τη χωροταξική κατανομή των δήμων και των κοινοτήτων και τη μεταβολή της στο χρόνο.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή την προτροπή του Δικαιόπολι προκαλείται συζήτηση για το πρόγραμμα **«Καποδίστριας»**, που εφαρμόζεται στην Ελλάδα από το 1998.

Παράλληλα, οι μαθητές συμβουλευόμαστε το χάρτη, βρίσκουν το νομό στον οποίο κατοικούν και εντοπίζουν τους δήμους και τις κοινότητές του.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά **στα είδη των δήμων και στις ομοιότητες και τις διαφορές** μεταξύ τους. Για τη διευκόλυνση του εκπαιδευτικού, παρατίθενται εδώ **τα είδη των δήμων**, όπως φαίνονται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης:

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ (για την ενημέρωση του εκπαιδευτικού)

Τυπολογία των ΟΤΑ πρώτης βαθμίδας

Το οργανωτικό σχήμα της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης που εισήγαγε ο ν. ΔΝΖ /1912 θεμελίωσε τη διπλή τυπολογία των ΟΤΑ στη βάση της διάκρισης μεταξύ αγροτικών και αστικών οικισμών. Η αμφισβήτηση όμως κατά του δημοτικού θεσμού οδήγησε στον προσδιορισμό με αυστηρά πληθυσμιακά και εμμέσως χωροταξικά κριτήρια των αστικών οικιστικών ενοπίτων οι οποίες προσέλαβαν αντίστοιχη διοικητική μορφή, ως δήμοι. Το σύνθημα της απελευθέρωσης των συνοικισμών επένδυσε ιδεολογικά ένα εύπλαστο θεσμικό πλαίσιο αναγνώρισης των κοινοτήτων και συνέβαλε στο επίμαχο φαινόμενο της πολυδιάσπασης και της ίδρυσης εξαρχής μη βιώσιμων διοικητικών μονάδων. Πάντως, ως προς την αναγνώριση των κοινοτήτων δεν πρέπει να διαφύγει από την προσοχή μας η καθιέρωση και λειτουργικών κριτηρίων, όπως η ύπαρξη ή η ικανότητα χρηματοδότησης σχολείου στοιχειώδους εκπαίδευσης.

Αλλά και το προηγούμενο θεσμικό καθεστώς του Β.Δ. της 27ης Δεκεμβρίου 1834 κατέταξε τους δήμους σε τρεις "τάξεις" ανάλογα με τον πληθυσμό. Σε κάθε τάξη αντιστοιχούσε διαφορετικός αριθμός δημοτικών παρέρδων και υπήρχε διαφορά και ως προς τον τρόπο διορισμού του Δημάρχου. Εν ολίγοις, το πληθυσμιακό κριτήριο συνδέθηκε και τότε με διαφορές στη συγκρότηση των διοικητικών οργάνων.

Το φαινόμενο της θέσπισης διαφορετικών τύπων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ συναντάται και σε ευρωπαϊκές χώρες, χαρακτηριστικότερα των οποίων είναι η περίπτωση της Γερμανίας. Υπάρχουν πάντως και πολλές που έχουν ενιαίο τύπο ανεξάρτητα από πληθυσμό ή οικιστική μορφή, γεγονός που συνήθως σχολιάζεται από τους ειδικούς ως αρνητικό.

Στην χώρα μας παρατηρείται μία ανακόλουθη κατάσταση: ενώ η αρχική διαφορετικότητα μεταξύ δήμου και κοινότητας είχε θεμελιωθεί σε πληθυσμιακά και χωροταξικά κριτήρια, γεγονός που αποτελούσε θετικό γνώρισμα για το σύστημά μας, στη συνέχεια η μεν κοινότητα έμεινε καθλωμένη στα δεδομένα του 1912, ο δε δήμος έγινε κατανοητός ως αξιολογική οντότητα ανώτερη της κοινότητας και έτσι επιδιώκεται η μετεξέλιξη κοινοτήτων σε δήμους μεταβάλλοντας το αρχικό περιεχόμενο της διαφοράς. Ταυτόχρονα παρατηρείται η θεσμοθέτηση δήμων που έχουν ενιαίο θεσμικό πλαίσιο αλλά κρίσιμες πληθυσμιακές και χωροταξικές διαφορές.

Προκειμένου να υπάρξει ορθολογικότερη διοικητική οργάνωση αλλά και να προσαρμοσθεί το θεσμικό πλαίσιο στη σύγχρονη πραγματικότητα και τις διοικητικές και αναπτυξιακές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, προτείνεται η εξειδίκευση των επιμέρους τύπων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ. Ασφαλώς ως προς το βασικό ονομαστικό προσδιορισμό, για ιστορικούς αλλά και δεοντολογικούς λόγους προτείνεται η χρήση του όρου: Δήμος. Οι Δήμοι όμως πρέπει να διακρίνονται σε ειδικούς τύπους και στον καθένα θα αναλογούν ιδιαίτερες τόσο ως προς το διοικητικό σύστημα αλλά και ως προς τις αρμοδιότητες. Επίσης είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι οι επιθετικοί προσδιορισμοί των τύπων των δήμων δεν πρέπει να αποτυπωθούν και στο νομικό πλαίσιο. Άλλωστε η διάκρισή τους έχει μόνο λειτουργικό χαρακτήρα και δεν αποτελεί αξιολογική ή οργανωτική διάκριση ΟΤΑ.

Δήμος – Ενότητα Χωριών

Βασικό χαρακτηριστικό είναι η ενότητα αγροτικών οικισμών. Θα αποτελεί το κατεξοχήν "προϊόν" των Συνενώσεων. Κύριο γνώρισμα η αναπτυξιακή λειτουργία της Δημοτικής Αρχής και η δημοτική αποκέντρωση στη βάση των πρώην Κοινοτήτων με τα Τοπικά Συμβούλια, ακόμη και στην έδρα του νέου ΟΤΑ. Εκλογικό σύστημα που επιτρέπει την εκπροσώπηση όλων, στο μέτρο του δυνατού, των πρώην κοινοτήτων στο Δημοτικό Συμβούλιο. Ειδικές ρυθμίσεις σχετικά με τις αρμοδιότητες μπορούν να αναφέρονται στις ορεινές ή παραμεθόριες περιοχές.

Δήμος – Ημιαστικός – οικισμός

Βασικό χαρακτηριστικό η ύπαρξη ενός ημιαστικού οικισμού με πληθυσμό άνω των 2.500 ή 5.000 κατοίκων. Μ' αυτόν συνενώνονται όμοροι ΟΤΑ εφόσον βρίσκονται στην άμεση επιρροή του. Τοπικά Συμβούλια στις μικρότερες κοινότητες που θα συνενωθούν μαζί του. Σύστημα εκπροσώπησης και των μικρότερων κοινοτήτων στο Δημοτικό Συμβούλιο.

Αστικός Δήμος

Ο κλασικός τύπος του σύγχρονου αστικού δήμου. Προσαρτώνται οι όμορες κοινότητες δορυφόροι. Τοπικά Συμβούλια στις προσαρτώμενες κοινότητες.

Δήμος – Νησί

Εκτός από τα μεγάλα νησιά που αποτελούν, σε αρκετές περιπτώσεις, νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις ή εκείνα που έχουν μεγάλη έκταση και πληθυσμό, όλοι οι ΟΤΑ των υπολοίπων μικρών νησιών επιδιώκουν τη Συνένωση έτσι ώστε κάθε νησί να οργανώνεται ως δήμος. Ως προς το διοικητικό σύστημα ισχύουν κατεξοχήν τα αναφερόμενα στους αντίστοιχους τύπους που περιγράφονται παραπάνω.

Δήμος – Πολεοδομικό Συγκρότημα

Πρόκειται για τους μεγάλους δήμους (εκτός των δύο μητροπολιτικών κέντρων) που αποτελούν ήδη μικρές μητροπολιτικές περιοχές Σ' αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να εξετασθεί, μετά την ολοκλήρωση της ανασυγκρότησης και την ανάδειξη των νέων δημοτικών αρχών, η συγκρότηση θεσμών συνεργασίας για τη διαχείριση ευρύτερων λειτουργιών της περιοχής.

Δήμοι – Τμήματα μητροπολιτικών περιοχών

Πρόκειται για τους ΟΤΑ της μητροπολιτικής περιοχής Αττικής και Θεσσαλονίκης που ο ρόλος τους καθώς και η χωρική τους ανασυγκρότηση πρέπει να επαναπροσδιορισθεί στο πλαίσιο συστήματος μητροπολιτικής διοίκησης. (Γ' αυτό άλλωστε το προτεινόμενο Πρόγραμμα δεν αφορά την Αττική και τα πολεοδομικά συγκροτήματα της Θεσσαλονίκης και του Βόλου - Ν. Ιωνίας)

(Πηγή: Ιστοσελίδα Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης: www.ypes.gr).

Πα να κατανοήσουν οι μαθητές τους λόγους, για τους οποίους η **κοινότητα του Σουλίου** παρέμεινε κοινότητα μπορούν να συμβουλευτούν το βιβλίο της Ιστορίας τους και άλλες ιστορικές πηγές, για να αναλύσουν τον ιστορικό ρόλο του Σουλίου και των Σουλιωτών. Σχετικά με την κοινότητα Νυμφαίου στη Φλώρινα, τον προστατευόμενο Παραδοσιακό Οικισμό, μπορούν να αναζητήσουν πληροφορίες στο Διαδίκτυο (www.e-city.gr/florina/home/view/1205.php).

Δραστηριότητα

Η δραστηριότητα στο τέλος της ενότητας, παρέχει τη δυνατότητα στους μαθητές να αναζητήσουν Κοινότητες που δεν έχουν ενταχθεί στο σχέδιο Καποδίστριας και να προβληματιστούν για τους λόγους που συνέβη αυτό. Στη συγκεκριμένη ενότητα γίνεται διασύνδεση με το μάθημα της Ιστορίας και της Γεωγραφίας.

Επιπλέον δραστηριότητες

1. Οι μαθητές μπορούν να συγκεντρώσουν υλικό για την **Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων (Τ.Ε.Δ.Κ.)** της περιοχής τους.
2. Προτείνεται στον εκπαιδευτικό να εργαστεί με τους μαθητές του πάνω στις δραστηριότητες, της αντίστοιχης ενότητας του λογισμικού (CD-ROM), που συνοδεύει τα βιβλία της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής.
3. Οι μαθητές χωρίζονται σε **ομάδες εργασίας** για να ερευνήσουν την ιστορία του τόπου τους. Μία ομάδα θα αναζητήσει πληροφορίες από τις τοπικές εφημερίδες. Άλλη ομάδα θα πάρει συνεντεύξεις από κατοίκους της περιοχής ή παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης. Το υλικό που θα συγκεντρωθεί από τις ομάδες, θα καταγραφεί, θα επιλεγεί και θα αξιολογηθεί από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές της τάξης. Εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, το λεύκωμα μπορεί να μοιραστεί σε όλους τους μαθητές της τάξης.

Η δραστηριότητα αυτή προτείνεται να υλοποιηθεί **ως σχέδιο εργασίας (project)** με τη συνεργασία της **Γεωγραφίας** και της **Ιστορίας**.

Αξιολόγηση

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιολογήσει την κατανόηση και εμπέδωση της παρεχόμενης γνώσης με τη βοήθεια χαρτών και εικόνων. Τα παραδείγματα και οι χάρτες που θα συμβουλευτούν οι μαθητές θα τους βοηθήσουν να συσχετίσουν το περιεχόμενό τους με τις γνώσεις τους και τις εμπειρίες τους. Ο εκπαιδευτικός διερευνά με ερωτήσεις αν έγιναν αντιληπτές οι βασικές έννοιες «δήμος» και «κοινότητα».

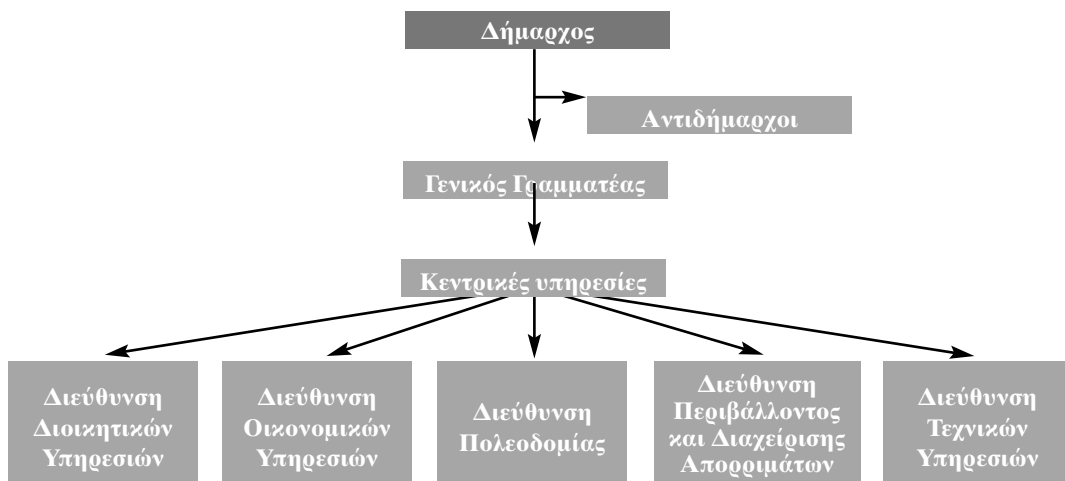
Κεφάλαιο 2ο: Οργάνωση - Διοίκηση των Δήμων και Κοινοτήτων**Στόχοι του μαθήματος**

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να γνωρίσουν τον τρόπο **οργάνωσης** των δήμων και κοινοτήτων και τον τρόπο διοίκησης τους.
- Να γνωρίσουν **το ρόλο του Δημάρχου και του Δημοτικού Συμβουλίου** και τη συμβολή τους στην πρόοδο και την ευημερία των δημοτών τους.
- Να κατανοήσουν τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και την αξία **της αρχής της πλειοψηφίας**.
- Να διευρύνουν τις διαθεματικές έννοιες **άτομο – σύνολο**.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή το σκίτσο από την αίθουσα συνεδρίων του Δημοτικού Συμβουλίου, οι μαθητές συζητούν για το Δημοτικό ή Κοινοτικό Συμβούλιο και τον τρόπο λήψης των αποφάσεων μέσα σε αυτό. Η συζήτηση μπορεί να επεκταθεί και στην οργάνωση του δήμου με βάση τις παρακάτω πληροφορίες.

Οι μαθητές ενημερώνονται για το ρόλο του **Δημάρχου και των Δημοτικών Συμβούλων** και συζητούν για τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας και τον τρόπο επίλυσής τους.

Δραστηριότητα

Η δραστηριότητα διεξάγεται ως **παιχνίδι ρόλων** και επιδιώκει μέσα από την ενεργητική συμμετοχή και την ελεύθερη έκφραση, να προσεγγίσουν οι μαθητές βιωματικά το ρόλο του Δημάρχου και των μελών του Δημοτικού Συμβουλίου. Παράλληλα, βιώνουν το δημοκρατικό τρόπο λήψης αποφάσεων και αναπτύσσουν στάσεις, όπως ο σεβασμός της διαφορετικής γνώμης. Καλλιεργείται, επίσης, η ικανότητα για **ανοιχτό και αποτελεσματικό διάλογο**.

Επιπλέον δραστηριότητα

Μια ομάδα μαθητών καταγράφει τα προβλήματα του δήμου ή της κοινότητάς τους και επιλέγουν τα πιο σημαντικά. Στη συνέχεια προτείνουν συγκεκριμένες λύσεις και συντάσσουν μια επιστολή προς τον Δήμαρχο της πόλης τους. Ο εκπαιδευτικός με τους μαθητές μπορούν να επισκεφτούν το Δημαρχείο και να επιδώσουν οι ίδιοι την επιστολή.

Αξιολόγηση

Με διάλογο, διερευνητικές ερωτήσεις αλλά και παιχνίδια ρόλων και δραματοποίηση, ο εκπαιδευτικός μπορεί να διαπιστώσει αν οι μαθητές κατανόησαν τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των δήμων και κοινοτήτων. Με αυτές τις τεχνικές, οι μαθητές θα συμμετέχουν δημιουργικά και θα εμπλακούν σε λήψη αποφάσεων.

Κεφάλαιο 3ο: Οι εκλογές στο Δήμο

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να έρθουν σε επαφή με τη **διαδικασία των εκλογών** και να αντιληφθούν τις αξίες, στις οποίες στηρίζεται ο δημοκρατικός τρόπος διοίκησης των δήμων και των κοινοτήτων.
- Να κατανοήσουν ότι ο δήμος και η κοινότητα οργανώνονται και λειτουργούν σύμφωνα με τις **αρχές της δημοκρατίας**.
- Να αναγνωρίσουν τη σημασία του **ρόλου των πολιτών** μέσα στην κοινωνία του δήμου και της κοινότητας.
- Να διευρύνουν διαθεματικές έννοιες, όπως **άτομο – σύνολο, αλληλεπίδραση, επικοινωνία και χώρος – χρόνος**.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Με αφορμή τον διάλογο των ηρώων προκαλείται συζήτηση για τη **διαδικασία των εκλογών**. Δίνεται έμφαση στο γεγονός ότι **οι εκλογές** είναι στοιχείο απαραίτητο για τη λειτουργία της **δημοκρατικής κοινωνίας**.

Η συζήτηση έχει σαν θέμα τις **δημοκρατικές διαδικασίες** και τις αξίες που τις διέπουν:

- Το δικαίωμα ψήφου στους πολίτες άνω των δεκαοχτώ ετών
- Η αρχή της ισότητας των πολιτών
- Η αρχή της μυστικής ψηφοφορίας
- Η αρχή της ταυτόχρονης ψηφοφορίας
- Η αρχή της πλειοψηφίας
- Η αρχή της άμεσης ψηφοφορίας.

Στη συνέχεια, η συζήτηση επικεντρώνεται στο **ρόλο του πολίτη**, που με τη συμμετοχή του επιλέγει τους αντιπροσώπους του στη διοίκηση του δήμου. Τονίζεται η σημασία των **πολιτικών δικαιωμάτων των πολιτών** (εκλέγειν και εκλέγεσθαι) αλλά και της ευθύνης που απορρέει από αυτά.

Ο πολίτης που επιθυμεί να είναι υποψήφιος στις εκλογές, οφείλει να διαμορφώνει τις προγραμματικές του δηλώσεις με γνώμονα το καλό του συνόλου. Από την άλλη πλευρά, ο πολίτης που θα ψηφίσει (εκλογέας), οφείλει να επιλέγει τον κατάλληλο υποψήφιο, δηλαδή αυτόν που θεωρεί ικανό να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής στην τοπική κοινωνία. Μ' αυτόν τον τρόπο προκύπτει η **έννοια της αλληλεπίδρασης και της επικοινωνίας** ανάμεσα στους εκλογείς και τους υποψηφίους.

Δραστηριότητα

Οι μαθητές μέσα από ένα **παιχνίδι ρόλων** φαντάζονται ότι είναι ενήλικες με δικαίωμα **όχι μόνο ψήφου** αλλά και **υποψηφιότητας**.

Καλούνται να πάρουν αποφάσεις και να προσέξουν τις επιδιώξεις κάθε υποψηφίου. Αναγνωρίζουν τη σημασία του ρόλου των πολιτών μέσα στη μικρή κοινωνία του δήμου ή της κοινότητας, όπου κατοικούν. Ο σκοπός είναι να αναδειχτεί ο καλύτερος υποψήφιος. Στο τέλος της διαδικασίας, τα παιδιά μπορούν να ανακοινώσουν τα κριτήρια με τα οποία επέλεξαν τον/την υποψήφιο/α που ψήφισαν.

- Ενδεικτικές προγραμματικές δηλώσεις υποψηφίων:
 - Κατασκευή πλατειών
 - Κατασκευή έργων οδοποιίας
 - Ίδρυση βρεφονηπιακών σταθμών
 - Μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Αξιολόγηση

Μέσα από τα **παιχνίδια ρόλων και το διάλογο** επιτυγχάνεται η αξιολόγηση. Ο εκπαιδευτικός εκτιμά από τη δημιουργική συμμετοχή των μαθητών αν κατανόησαν τη διαδικασία των εκλογών, αν κατανόησαν την έννοια της δημοκρατικής διοίκησης των δήμων και των κοινοτήτων και αν έγινε αντιληπτός ο ρόλος του πολίτη στην κοινωνία του δήμου ή της κοινότητας. Με τα παιχνίδια ρόλων ο μαθητής βιώνει τη δημοκρατική λειτουργία των δήμων και των κοινοτήτων, γιατί εμπλέκεται στη λήψη αποφάσεων. Επιπλέον, με τη δραστηριότητα εκπαιδευτικός και μαθητές, μπορούν να αξιολογήσουν τα κριτήρια, με τα οποία θα επέλεγαν έναν υποψήφιο σε μια εκλογική διαδικασία.

Κεφάλαιο 4ο: Η οικονομική οργάνωση των Δήμων

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να καταγράψουν τις αλλαγές που επήλθαν στον τόπο τους με την πάροδο του χρόνου.
- Να μάθουν ότι οι δήμοι έχουν **έσοδα**, στα οποία συνεισφέρουν και οι δημότες με τα δημοτικά τέλη.
- Να κατανοήσουν ότι με τα έσοδα αυτά οι δήμοι βοηθούν στην ανάπτυξη και την ευημερία του τόπου, πραγματοποιώντας διάφορα **δημόσια έργα**.
- Να αντιληφθούν οι άνθρωποι συμμετέχουν σε **συνεταιρισμούς**, με σκοπό την οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξη των ατόμων και της τοπικής κοινωνίας. Συγχρόνως, να αναγνωρίσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ **κοινωνίας και ατόμου**.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Οι μαθητές συζητούν με αφορμή τις φωτογραφίες στο βιβλίο του μαθητή τις **αλλαγές** που επήλθαν στην πόλη με την πάροδο του χρόνου. Με τη συζήτηση που ακολουθεί, οι μαθητές εντοπίζουν αντίστοιχες αλλαγές και στο δικό τους τόπο.

Ο διάλογος των ηρώων τους οδηγεί στη διαπίστωση ότι κάθε δήμος έχει **έσοδα και έξοδα**. Συνεχίζοντας συμπληρώνουν το πρόγραμμα των καλοκαιρινών πολιτιστικών εκδηλώσεων του δήμου με εκδηλώσεις που εμείς θα ήθελαν να συμπεριληφθούν.

Μετά την επεξεργασία του κειμένου για τους **συνεταιρισμούς**, προκαλείται συζήτηση όπου τα παιδιά ανακαλύπτουν το φάσμα των δραστηριοτήτων ενός συνεταιρισμού και αξιολογούν την προσφορά του στην τοπική κοινωνία.

Δραστηριότητες

1. Στην πρώτη δραστηριότητα οι μαθητές παρατηρούν το λογαριασμό της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.) και απαντούν στο ερώτημα που υπάρχει στο βιβλίο τους. Στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι να διαπιστώσουν ότι μέσα από το συγκεκριμένο λογαριασμό, κάποιο χρηματικό ποσό αποτελεί τα «δημοτικά τέλη». Έτσι, πραγματοποιείται και η οριζόντια διασύνδεση της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής με το μάθημα των Μαθηματικών.
2. Η δεύτερη δραστηριότητα θα διεξαχθεί ως συζήτηση στην τάξη. Από τις απαντήσεις των μαθητών θα επισημανθεί ότι αυξάνονται οι θέσεις εργασίας και ενισχύονται οι τοπικές συνεργασίες. Μέσα από τη λαογραφική έρευνα και τη μελέτη της εθνικής ενδυματολογίας θα είναι σε θέση να κατασκευάσουν πιστά αντίγραφα παραδοσιακών στολών. Ο συνεταιρι-

σμός θα συνεργάζεται με φορείς, συλλόγους και ιδιώτες από όλη την Ελλάδα, καθώς και με οργανώσεις Απόδημων (Η.Π.Α., Αυστραλία, Καναδά, Γερμανία κ.ά.). Το έργο του συνεταιρισμού διαιωνίζει και προβάλλει την ελληνική παραδοσιακή φορεσιά. Με αυτό το παράδειγμα θα εκτιμηθεί η σημασία των συνεταιρισμών και τα οφέλη που προκύπτουν για την τοπική κοινωνία από τη λειτουργία τους. Συνδυάζονται έτσι στο πλαίσιο της διαθεματικότητας, γνώσεις από τη Μελέτη Περιβάλλοντος, την Αισθητική Αγωγή, την Ιστορία.

Επιπλέον δραστηριότητα

Οι μαθητές μπορούν να επισκεφθούν ένα **συνεταιρισμό** της περιοχής τους και να συλλέξουν πληροφορίες για τη δραστηριότητά του, παίρνοντας συνέντευξη από τους υπεύθυνους.

Συζητούν τι **είδους συνεταιρισμό** θα μπορούσαν να ιδρύσουν στην περιοχή τους και γιατί.

Αξιολόγηση

Με τις διευκρινήσεις των εννοιών «έσοδα και έξοδα του δήμου», με τη συζήτηση για τις αλλαγές στην κοινότητα ή το δήμο, όπου ανήκουν οι μαθητές και αναφορά σε δράσεις του δήμου ο εκπαιδευτικός διαπιστώνει αν οι μαθητές κατανόησαν βασικές έννοιες, όπως «**Δήμος**», «**Κοινότητα**» «**Συνεταιρισμός**».

Κεφάλαιο 5ο: Οργανωμένες ομάδες - Σύλλογοι

Στόχοι του μαθήματος

Η διδασκαλία του συγκεκριμένου κεφαλαίου έχει στόχο να καταστήσει τους μαθητές ικανούς:

- Να προσδιορίσουν ποιο είναι το χαρακτηριστικό της **ομάδας**.
- Να διακρίνουν και να καταγράψουν τα χαρακτηριστικά των **οργανωμένων ομάδων – συλλόγων**.
- Να καταγράψουν **τομείς δράσης** των οργανωμένων ομάδων – συλλόγων.
- Να εκτιμήσουν τη σημασία της **συμμετοχής** σε οργανωμένες ομάδες για τα άτομα που συμμετέχουν και για το κοινωνικό σύνολο.
- Να αναπτύξουν το ενδιαφέρον τους για τα **κοινά** και τη διάθεσή τους για **προσφορά** στο κοινωνικό σύνολο.

Διεξαγωγή του μαθήματος

Η **σχολική τάξη** αποτελεί το καλύτερο παράδειγμα για τους μαθητές, οι οποίοι με τη συμμετοχή τους μπορούν να κατανοήσουν την ενεργητική λειτουργική δυναμική της. Οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι λειτουργώντας **ομαδικά στη σχολική τάξη** αποδέχονται κάποιους κανόνες και αξίες και συγχρόνως αποκτούν έναν ενεργητικό ρόλο, σε θέματα που αφορούν τη ζωή και το περιβάλλον τους. Αυτό επιτυγχάνεται με τη συζήτηση, που γίνεται για τις ομάδες της ΣΤ΄ τάξης που αποφάσισαν να εργαστούν για την οργάνωση μιας έκθεσης βιβλίου στο χώρο του σχολείου τους. Μπορεί να γίνει αναφορά και στο βιβλίο της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη "Εμένα με νοιάζει" (εκδ. Εστία), και ιδιαίτερα στις σελ. 52–59, όπου δίνεται ένα παράδειγμα **συνεργασίας και ομαδικής εργασίας** των μαθητών μιας τάξης για τη δένδροφύτευση της περιοχής τους.

Η έννοια της **ομάδας** μπορεί να οριστεί ως ένα σύνολο προσώπων, που έχουν έναν ή περισσότερους κοινούς σκοπούς. Στις ομάδες αναπτύσσονται ισχυροί αμοιβαίοι δεσμοί, διανθρώπινες σχέσεις, αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις ανάμεσα στα μέλη.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναφερθεί και σε **τοπικές ομάδες και συλλόγους**, που έχουν ανα-

λάβει διάφορες δραστηριότητες (π.χ. εθελοντές αιμοδότες, πολιτιστικοί σύλλογοι, αθλητικοί κτλ.), αλλά και σε **διεθνείς οργανισμούς** (Unicef κτλ.).

Είναι πολύ βασικό να ευαισθητοποιηθούν και να δραστηριοποιηθούν οι μαθητές ως προς την **κοινή δράση** των ανθρώπων στην κοινωνία. Τονίζεται η σχέση του **ατόμου** με το **σύνολο**, που αντιπροσωπεύει ο σύλλογος.

Ο εκπαιδευτικός θα βοηθήσει τους μαθητές να διακρίνουν και να καταγράφουν τις προϋποθέσεις ίδρυσης ενός **συλλόγου** (ιδρυτικά μέλη - σκοπός) και τα **χαρακτηριστικά των συλλόγων** που είναι:

1. Να διαθέτουν επίσημη ονομασία.
 2. Να είναι μη κερδοσκοπικοί, που σημαίνει ότι στόχος τους δεν είναι η απόκτηση κερδών από τα διοικητικά στελέχη ή τα μέλη τους.
 3. Να είναι διοικητικά ανεξάρτητοι κυρίως από κυβερνήσεις ή άλλους δημόσιους φορείς.
 4. Η δραστηριότητά τους να στοχεύει τουλάχιστον κατά ένα μέρος στην προώθηση του συμφέροντος του κοινωνικού συνόλου.
 5. Να λειτουργούν με βάση ένα καταστατικό, που ορίζει το χαρακτήρα του συλλόγου, το ρόλο των μελών του και των ανθρώπων που τον διοικούν, του Διοικητικού του Συμβουλίου.
- Παρατίθεται παράδειγμα συλλόγου για συζήτηση στην τάξη, κατά την κρίση του εκπαιδευτικού.

Μαθαίνω για το σύλλογο «ΑΡΧΕΛΩΝ»

Ο Σύλλογος για την Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας «ΑΡΧΕΛΩΝ» ιδρύθηκε το 1983 με αντικείμενο τη μελέτη και προστασία των θαλάσσιων χελωνών και των βιοτόπων τους, τη διαχείριση των παράκτιων οικοσυστημάτων στις σημαντικότερες παραλίες ωτοκίας της Καρέττα στη χώρα μας, την περιδάλψη τραυματισμένων και άρρωστων χελωνών, καθώς και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού.

Οι δραστηριότητες του Συλλόγου ΑΡΧΕΛΩΝ περιλαμβάνουν καταγραφή της αναπαραγωγικής δραστηριότητας και προστασία των φωλιών της Καρέττα στις σημαντικότερες περιοχές ωτοκίας της (Ζάκυνθο, Πελοπόννησο και Κρήτη), εκπόνηση διαχειριστικών εκειδών για τις περιοχές και δράσεις Περιβαλλοντικής Αγωγής (<http://www.archelon.gr>).

Με βάση τις παραπάνω πληροφορίες, συζητούμε με τους μαθητές και καταγράφουμε τι μελετά ο συγκεκριμένος σύλλογος. Επίσης, αναφερόμαστε σε άλλους συλλόγους που υπάρχουν στην περιοχή μας και συζητάμε για τη δραστηριότητά τους;

Κρίνεται σκόπιμο να αντιληφθούν οι μαθητές ότι σήμερα ο άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να είναι **μέλος** σε διάφορες οργανωμένες ομάδες, οι οποίες έχουν συγκεκριμένους σκοπούς και δραστηριοποιούνται είτε σε **τοπικό** είτε σε **εθνικό** ή και σε διεθνές επίπεδο.

Η δραστηριοποίηση **οργανωμένων ομάδων** σε θέματα, όπως προστασία περιβάλλοντος, ανθρώπινα δικαιώματα, υγεία, πολιτισμός κ.ά. ξεκινά από **τοπικό** και επεκτείνεται σε **παγκόσμιο επίπεδο**. Έτσι έχουμε:

ΤΟΠΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	→ π.χ. Πολιτιστικός Σύλλογος Κρητών Πειραιά
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ	→ π.χ. Πολιτιστικός Σύλλογος Μακεδονίας - Θράκης
ΕΘΝΙΚΕΣ	→ π.χ. Πανελλήνια Ένωση Εθελοντών Αιμοδοτών
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΕΣ	→ π.χ. Ευρωπαϊκή Νεολαία για την Προστασία των Δασών
ΔΙΕΘΝΕΙΣ	→ π.χ. Ερυθρός Σταυρός, Unicef

Δραστηριότητα

Στην πρώτη δραστηριότητα μέσα από παιχνίδια ρόλων κατανοούμε την προσφορά του κάθε μέλους στον σύλλογο που ανήκει.

Στη δεύτερη δραστηριότητα οι μαθητές προβληματίζονται για τη δική τους συμμετοχή σε κάποιο σύλλογο ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους και αιτιολογούν την απάντησή τους.

Επιπλέον δραστηριότητες

1. Συζητούμε στην τάξη μας για την ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας το 1814, που μάθαμε στην Ιστορία. Μπορούμε να βρούμε ομοιότητες ή διαφορές με την ίδρυση ενός συλλόγου σήμερα; Σε αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές πρέπει να διακρίνουν **τις ομοιότητες** και **τις διαφορές** της ίδρυσης της Φιλικής Εταιρείας το 1814 και ενός συλλόγου σήμερα.

Ομοιότητες
 Ίδρυτικά μέλη
 Καταστατικό
 Κοινός στόχος των μελών

Διαφορές
 Διαφορετικοί σκοποί
 σήμερα από τότε
 Κρυφές δραστηριότητες
 της Φιλικής Εταιρείας

2. Οι μαθητές δημιουργούν μια **ομάδα δράσης** για να συμμετέχουν ενεργά στην επίλυση κάποιου τοπικού – περιβαλλοντικού προβλήματος (καθαρισμός ακτών, συγκέντρωση υλικού για ανακύκλωση, δένδροφύτευση κ.ά.).
3. Γιατί είναι σημαντική η προσφορά των **Εθελοντών Αιμοδοτών** στην κοινωνία; Αναπτύσσουμε τις απόψεις μας και τις συζητούμε στην τάξη. Στη αυτή τη δραστηριότητα οι μαθητές αναπτύσσουν τις απόψεις τους για την προσφορά των Εθελοντών Αιμοδοτών. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στην έννοια του εθελοντισμού.
4. Οι μαθητές ετοιμάζουν μια πρόσκληση, που απευθύνεται στον αντιπρόσωπο κάποιου συλλόγου, π.χ. Προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και τον καλούν να τους μιλήσει για τις δραστηριότητες του συλλόγου. Εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, οι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν και συγκεκριμένα ερωτήματα, τα οποία θα θέσουν στον ομιλητή.
5. Το παρακάτω κείμενο μπορεί να σχολιαστεί από τον εκπαιδευτικό και τους μαθητές επιχειρώντας μια σύγκριση του χθες με το σήμερα.
 «Και μόνο εμείς κάνουμε άφοβα το καλό στον ένα και στον άλλον, πιο πολύ γιατί έχουμε την πίστη πως είμαστε άνθρωποι λεύτεροι παρά γιατί λογαριάζουμε το συμφέρον μας». Θουκυδίδης 11, 37-41, 4 (Περικλέους (μετ. Ι.Θ. Κακριδή)).

Αξιολόγηση

Με την επεξεργασία του κειμένου, με το διάλογο και με τις συμμετοχικές δραστηριότητες μπορεί ο εκπαιδευτικός να αξιολογήσει αν οι μαθητές κατανόησαν την έννοια της ομάδας, αν έγινε αντιληπτή η έννοια της συμμετοχής σε οργανωμένες ομάδες και αν ευαισθητοποιήθηκαν για τα κοινά και την ανάγκη προσφοράς στο κοινωνικό σύνολο.